

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

Μελέτες και άρθρα.
Τα γερμανόγλωσσα δημοσιεύματα
ΤΟΜΟΣ Α

**Οι επιστολές του Σωκράτη και των Σωκρατικών.
Αρχαία επιστολογραφία**

ΜΠΑΡ. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΑΝΙΗΛ ΙΑΚΩΒ ΑΝΤΩΝΗΣ ΡΕΥΚΑΚΟΣ
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ - ΣΕΛ. 258

Οι εκδόσεις του πλατωνικού Συμποσίου και της αριστοτελικής Ποιητικής σφράγισαν τη φιλολογική δραστηριότητα του Ιωάννη Συκουτρή, τοποθετώντας τον μεταξύ των κορυφαίων Ελλήνων φιλολόγων του 20ού αιώνα. Η αναγνωριση, ωστόσο, της αξίας του έργου του Συκουτρή στην Εσθρία οφείλεται και σε άλλες πηγές στα γερμανόγλωσσα δημοσιεύματά του, που αρχίζουν τώρα να μεταφράζονται συστηματικά, για να φιλοξενηθούν στο συνολικό τους στην εκδοτική παραγωγή του Μορφωτικού Ιδρυματος Εθνικής Τραπέζης. Ήταν ανά χειράς τομο, που έχουν μεταφράσει υποδειγματικά ο Δανιήλ Ι. Ιακώβ και ο Αντώνης Ρευκάκος, περιλαμβάνονται οι μελέτες του Συκουτρή για τις επιστολές του Σωκράτη και των Σωκρατικών, όπως και για την αρχαία επιστολογραφία. Θα ακολουθήσουν, στο δεύτερο τομο, οι βιβλιοκρισίες του, που αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στην έκδοση του Μιχαήλ Φελλου, στον καταλογο των παπύρων του Milne και στο βιβλίο του Mercati σχετικά με τους αδελφούς Κιδώνη. Όπως μας πληροφορούν οι μεταφραστές και επιμελητές της παρούσης συλλογής, οι βιβλιοκρισίες του Συκουτρή ξεκινούν από θέματα της αρχαιότητας και φτάνουν μέσω του Βυζαντίου ως τον Κωστή Παλαμά.

Σωκράτης και Σωκρατικοί

Αξίζει, όμως, τον κόπο να δομει απο πιο κοντά τις δύο μεγάλες μελέτες του Συκουτρή για την αρχαία επιστολογραφία. Οι επιστολές του Σωκράτη, γραμμένες από έναν και μοναδικό συντάκτη, δεν ανήκουν, βεβαίως, στον ίδιο. Γράφτηκαν κατά πάσα πιθανότητα τον 1ο μ.Χ. αιώνα και αντίστοιχο πνευματικό από λυκά φιλοσοφικά συγγράμματα με εμφανή την επίδραση των κυνικών. Η εικόνα του Σωκράτη βρίσκεται εν προκειμένω αρκετά μακριά απο την πλατωνική μορφή του. Ο Σωκράτης του Πλάτωνα δεν κρυσταλλώνεται στην αριστοκρατική του στάση, προβαίνει σε περιπλοκούς ηθικούς και πολιτικούς ουλογοισμούς και είναι συχνά ερωτικός, σκοτεινός και αμφίλογος. Ο Σωκράτης των επιστολών μοιάζει, αντίθετα, πολύ πιο προσιτός: διακρίνουμε την πενήτα του, στηρίζεται σε ανώτερες και πολύ ξεκάθαρες ηθικές αρχές και αντι για την περιφημη επιμέλεια αυτού του προσημιά τις παιδαγωγικές παροτρύνσεις. Ο Συκουτρή διακρίνει σε αυτή την εξιδανικευμένη και συνάμα εξαπλουστευμένη σωκρατική εικόνα τη σκιά της κυνικής φιλοσοφίας και των αξιωμάτων της, που δεν είναι άλλα από την απορριψη της ηδονής και του πλούσιου, την επίκριση της φιλαρτίας και της πλεονεξίας και την επιμονή στον ιονισμό των αρετών της ελευθερίας, της απάρκειας, της καρτερίας, της παρησίαις, της παιδείας, της φρονήσις, της φιλίας και της αδιαφορίας για το παιδί.

Ως προς τα θάνεια και το ύφος των επιστολών του Σωκράτη, οι παρομοιώσεις του Συκουτρή δεν υπερουν κατά το παραμικρό. Βασικά μπηγ του συντακτικ αποτελούν τα ξενοφώντεια έργα, απο τα οποία και παίρνει

Το γερμανόφωνο έργο του Ιωάννη Συκουτρή

τις περισσότεροεες ιδέες και πληροφορίες του. Για τη γλώσσα του συντάκτη, ο Συκουτρήσ σημειώνει ότι δοκιμάζει να γραφει παραοικτικα, ότι αποφευγει να επαναλαμβάνει τις λέξεις του και ότι χρησιμοποιεί στοιχεία που εξασφαλίζουν την ευρημία και την ισορροπία του λόγου του.

Οι επιστολές των Σωκρατικών αποβαίνουν ασφώς μικροτερης σημασίας, μολοντι ο Συκουτρήσ δεν οπευδει να το δηλώσει ρητά. Γραμμένες τον 3ο μ.Χ. αιώνα, και πάλι απο έναν και μονο συντακτη, ασχολούνται κυριως με βιογραφικά στοιχεία, συνδυάζουν την επιβεβαιωτική λογισοση με τη γλωσσική αδειξιστία και ανεπαρκεια και στηρίζονται πρωτιστως στον Πλάτωνα. Οσο για τις προοθετες πληροφορίες που προσφέρουν, ο Συκουτρήσ παρατηρεί ότι θα πρέπει να χρησιμοποιούνται προσεκτικά, επειδι ο συντακτης κάνει πολλές φορές ελευθερη χρήση του υλικου του. Υπάρχει, ωτισσο, στις επιστολες αυτές (και ίσσο είναι το σημαντικότερο χαρακτηριστικό τους) και ένα γνήσιο, όπως με γερά συγκροτημένη επισομημονική μεθοδο, αλλά και με εμπνευσμένο ταλέντο αποδεικνυει ο Συκουτρήσ, κείμενο: η επιστολή του διευθεντι της πλατωνικής Ακα-

δημίου Συκουτρίου προς το βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππο Β'.

Αρχαίος επιστολογράφος

Περνώντας στην αρχαία επιστολογραφία, ο Συκουτρήσ σπνπει ενα εκπληκτικων διαστάσεων πανοραμια: Η θεωρία, ο τρόπος γραψις, η γλώσσα, οι νόρμες και τα ειδη της επιστολής από την αρχαία Ελλάδα και τη Ρωμη ως το Βυζαντιο: η ιδιωτική επιστολή και η λογοτεχνική επιστολή, οι οδηγιοι επιστολογραφίας, οι γραμματικοί, η ψυση, το περιεχόμενο, το ύφος και η προσογορευση της επιστολής, η λογοτεχνική ιδιωτική επιστολή, οι επιστολικά κείμενα (η δημοσιογραφική, η διδακτική, η επισομημονική, η αφιρωσική, η θεοσημητική και η μαγική επιστολή). Κι ακόμη, η νοητική και η πλαστή επιστολή, η ένθετη, η ψευδοεπιγραφή, η ερωτική και η μιμητική επιστολή, όπως και, για να οδηγηθούμε κάποτε ο' ένα τελο, το επιστολικό μυθιοισορημα. Ο Συκουτρήσ μής ταξιδεύει ανά τους αιώνες στους πολλαπλούς αντικριστους καθρητες ενός μαγευτικού κοσμου, που παίρνει ξανά σάρκα και οστά, για να 'ταθαίει ολοζώντιανος, με

ορτια τα πιο πολλά μέλη του, μισοτά μαρ. Σαφηνεία, έρευνα εις βάθος και εως βαθμού εξαντλήσεως, επισομημονική ακεραιότητα από την οποία δεν λείπουν η φαντασία και η εννοση, λόγος που ρεει ανεμπόδιος και σφαιρηλος, κλιμακωτα συμπερασματα και ευστομητες ανασκοπησεις από έναν φιλολογο, ο οποίος εβαλε αιφνιδιαστικά τετρα στη ζωη του στα 36 του χρονια, αφιωνοντας τους επισομημονιους εκθαμβους απεναντι τόσο στο εργο του όσο και στις οπάντες ικανότητες του. Εολογος και ευνοητος, νομιζω, κάθε διαμισομος. Και ταίριαζει, θα έλεγε επιπροοδώς, και κάθε επισομος σε ολους εκείνους που συμβάλλουν τώρα, με ολες τους τις δυνατόεις, στην ολοκλήρωση των δημοσιευμάτων του Συκουτρή στα ελληνικά.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΟΥ